

Altres títols de la col·lecció *La Farga*

52. **Sense porc.**
L'alimentació en les identitats culturals de jueus i moriscos i en la seua persecució per la Inquisició de València *
Albert Toldrà i Vilardell
51. **A un tir de pedra. Les més belles sendes de la Safor**
Vicent Cervera
Óscar Martí
Xavier Cervera
David Gomar
50. **Viure a la caseta.**
L'hàbitat tradicional valencià de temporada *
Carles Rodrigo Alfonso
49. **Animetes santes.**
Costums tradicionals valencians sobre el més-enllà *
Josep Lluís Santonja
48. **Gat Vell. Dites marineres ***
Francesc Xavier Llorca Ibi
47. **Les plantes del nostre entorn.**
Flora silvestre de Paiporta
M. Àngels Codoñer
Simón Fos Martín

* Premis Bernat Capó de difusió de la cultura popular

Els trinquets són els grans oblidats dels nostres pobles, joies arquitectòniques caigudes en desgràcia que, per estranyes i capricioses conjectures de la uniformitat, han arribat a aquest present ferides i amb escasses possibilitats de reverdir els seus temps gloriosos d'escapes plenes i ben acolorides d'aficionats. Aquesta obra ret homenatge a uns espais de retrobament popular que acumulen tantes històries belles i entranyables com la gent haja pogut oblidar, tot un conjunt d'imatges colpidores pròpies d'una època de la qual queda allò que pocs volen veure avui: les restes d'una vida digna representativa del batec de l'autenticitat. Hi ha molts trinquets trencats. Molts. Aquest llibre tan sols s'aproxima a aquells que li han obert les portes i que encara respiren entre requalificacions urbanístiques i afers de dubtosa honestedat, ben capaços de resistir en peu malgrat les envestides d'una modernitat que tot ho marceix i tot ho devora.

Col·lecció **LA FARGA**

TRINQUETS TRENCATS Sergi Durbà

53

Sergi Durbà

TRINQUETS TRENCATS

VNIVERSITAT [ò⊕]
DE VALÈNCIA [ò⊕]
Càtedra de Pilota Valenciana

GENERALITAT VALENCIANA
Conselleria d'Educació,
Cultura i Esport

EDICIONS DEL BULLENT

Sobre l'autor

Sergi Durbà (Sagunt, 1979), de professió ensenyant, comença la seua trajectòria literària amb un blog: costumaridurba.blogspot.com. I és al blog, precisament, que li deu molts dels seus títols publicats, entre d'altres el darrer, que porta com a títol *El cant de les granotes* (2022). Autor d'una obra que oscil·la entre l'evocació i la identitat, les seues lletres són deutores d'un romanticisme que no es pot obviar perquè encara batega al dedins dels valencians, sempre present en assajos i novel·les com ara *Amanda*, *Colp a colp*, *Les nostres festes*, *Costumari de records* i *Camins al sud*. Amb aquest *Trinquets trencats*, l'escriptor transmet la passió que sent per un món ple de records i sentiments que mai no s'han de perdre per bé que la consciència del poble siga feble i el denominat progrés avance implacable enmig dels temps frenètics i alienadors que ens ha tocat viure.

2

Sergi Durbà

TRINQUETS TRENCATS

Per a Víctor

1a edició: octubre 2023

© 2023 del text i les fotografies: Sergi Durbà

© 2023 Càtedra de pilota valenciana

© 2023 Edicions del Bullent

C. de la Taronja, 16 – 46210 Picanya

Tel. 961 590 883

www.bullent.net

info@bullent.net

Disseny de la coberta: Cèsar Amiguet

Assessorament lingüístic: Àlvar Vanyó, Maria Guasp

ISBN: 978-84-9904-278-7

Dipòsit legal: V-3111-2023

«...aquella comunió de sentiments amb altres persones que
l'emoció desperta, com si els envans s'haguessin tornat tan
prims que pràcticament tot fos un mateix corrent»

CAP AL FAR, VIRGÍNIA WOOLF

La reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol procediment, incloent-hi la reprografia i el tractament informàtic, o la distribució d'exemplars mitjançant lloguer o préstec sense l'autorització escrita de l'editor, queden rigorosament prohibides i estaran sotmeses a les sancions establertes per la llei.

Índex

Va De Bo	8
Març 2022. Sagunt: L'elefant blanc.....	15
Abril 2022. Casinos: El tio Maxi.....	25
Abril 2022. Alzira: La pissarra.....	37
Juliol 2022. Carcaixent: <i>Cinema Paradiso</i>	49
Juliol 2022. Oliva: Del castell a la mar	62
Juliol 2022. Vilallonga: El Trinquet <i>Tarsan</i>	70
Juliol 2022. Almoines i Palma de Gandia: Paret contra muralla.....	80
Agost 2022. Algemés: El contrapunt.....	91
Setembre 2022. Alcoi: Un més entre tants.....	99
Setembre 2022. Rafelcolfer: Museu a l'aire lliure	108
Setembre 2022. La Vilavella: Solsida	119
Setembre 2022. Villar del Arzobispo: L'últim de la Serrania.....	130
Octubre 2022. Alginet: Territori Juliet.....	139
Octubre 2022. L'Olleria: El forat del pany	149
Octubre 2022. Tavernes de la Valldigna: La llar del fil	160
Epíleg.....	171

VA DE BO

La pregunta que cal fer-se és clara i senzilla: què fer amb ells? Què fer amb els trinquets? La resposta, o més aviat les respostes, són difuses i sovint es perden en un pou d'ambigüitats, divagacions i nostàlgies que, evidentment, confirmen el tòpic segons el qual qualsevol temps passat fou millor que l'actual. Diferent, almenys. O espontani i genuí, que sempre sona millor. És això cert quan del que es tracta és de pilota valenciana? Sí, sens dubte. No hi ha cap altre àmbit, diguem-ne nostrat, que ho demostre amb tanta nitidesa. I el cas és que avui, les petjades d'aquella època en què un emprenedor local alçava un trinquet i en feia una forma de vida, ressonen llunyanes com l'eco de la pedra que colpeja l'abisme d'un barranc. Ranera de la mort. Què fer amb ells, per tant, què fer amb els trinquets? Francament, se m'ocorren algunes vaguetats, com ara declarar-los patrimoni cultural, o reinventar el seu ús, o reconvertir-los en una mena de centre multi-esportiu; accions, totes, que els allunyarien, com a mínim, de l'apatia i la marginació. Però no ho sé, tampoc soc cap tècnic, jo, ni tinc gens d'interés en les tendències polítiques que fan cristal·litzar aquestes iniciatives, simplement expose un fet. Ara bé, del que no hi ha dubte és que en cal parlar, dels trinquets abandonats, ni que siga per desviar-los de l'oblit absolut o de la desaparició sense contemplacions. Els gestors en diran... O els propietaris, més aviat! A mi, particularment, m'encantaria que es reformaren, i que recuperaren aquella lluentor d'antany, i que les pissarres del bar adjunt tornaren a anunciar partides entre aficionats o entre pilotaires més o menys consagrats, o que, tot plegat, s'erigiren de bell nou com el centre de la vida popular i, en essència, valenciana. Tanmateix, és això possible en les actuals circumstàncies? No ens enganyem. No. No ho és. Perquè la situació, per bé que siga dolorosa assumir-la, mai no tornarà a ser la que era. Mai. I més valdria que ens hi anàrem fent a la idea. La societat ha canviat. Tant per a bé com per a mal.

En general, la pilota valenciana roman, avui, fidel a la metàfora de Llorenç Millo segons la qual aquest joc ancestral és com una planta silvestre, que ni sura ni creix, que ni viu ni mor, que necessita suport, però que alhora és molt capaç de caminar sola i sense ajuda. Encara. És cert que les dificultats d'un present insuls, global i devorador de costums i tradicions genuïnes han contribuït en gran manera a accelerar el seu declivi progressiu o a colgar sota l'asfalt les llavors que podien arrelar-la de bell nou entre les bones gents d'aquest país. Però insistisc: no ens enganyem. El problema és més profund que tot això. I ve de lluny, de molt lluny, potser des dels mateixos postulats que l'erigeixen com el joc del poble. Algú podria dir ara que els trinquets són com una rèmo-ra d'altres temps, que no tenen cabuda a les ciutats i pobles d'avui, o que el seu estat actual és irreversible, allí plantats sense cap ús, abandonats, de vegades destinats a magatzems de trastos inservibles, de vegades condemnats a la ruïna arquitectònica, tombats sense contemplacions en última instància, o convertits en un problema per al governant de torn, sovint contrariat i confús davant la deriva de la societat en els assumptes, diguem-ne, col·lectius. Sí, tot això és cert. Sí. Però també és cert que si s'ha arribat a tal punt de desconexió, si s'ha arribat al fet incontestable que un munt de trinquets es perden pel canó de la desídia i la uniformitat, no és únicament per deixadesa esportiva o per una evolució lògica i uniforme de la societat, no, no, sinó per una qüestió –com deia– molt més profunda, i molt més trista, i sobretot molt més dolorosa, això és, que una vegada més els valencians ens hem abandonat com a poble, hem dimitit, immersos en una mena de malaltia crònica que ens sotmet i ens fa allunyar-nos sovint de la nostra identitat, d'allò que som i que podríem arribar a ser. Un país, aquest, com un forat. I negre, a més a més!

Així que anem a pams, o a la faena, més ben dit: el propòsit d'aquesta obra no és tant fer un recorregut pels

trinquets valencians silenciats i marginats, que també, sinó més prompte capbussar-se en l'arrel del problema, o de la malaltia que els sotmet, si ho voleu. Això és, fer-ne un diagnòstic i tractar d'aclarir els perquè de la situació, tot a fi d'evitar més errors, o més passos en fals, o més descreences entre els aficionats resistents que encara desafien la modernitat. Fet i fet, parlar del present recorrent a la història més recent, o a les causes, més aviat, és a dir, a les raons i les ambigüitats que han fet que un trinet, antany viu, siga avui un trinet mort. Heus ací. I per a il·lustrar-ho, un paral·lelisme palmari. En la seua obra magna *Nosaltres, els valencians*, Joan Fuster diu el següent: «si començo per denunciar la nostra malaltia o les nostres malalties col·lectives, és que sé que sense això mai no tindrem la possibilitat de sobreposar-nos-hi». I tenia raó l'homenot de Sueca, i tant que la tenia. Perquè la situació actual dels trinquets valencians, de la pilota en general, és anòmala, i ingrata, i desoladora, també. No gens gratuïta. Però serà inexistent en un futur pròxim si no es repassa la trajectòria decadent que l'ha conduïda a sobreviure com una planta silvestre. I encara gràcies.

De cap a cap del País Valencià, hi ha disseminats al voltant de dos-cents trinquets. Una bona part, per sort, tenen un ús més o menys acceptable, no debades es nodreixen de l'empenta d'algun aficionat, de l'estima per la pilota dels més entusiastes, o de l'escola de pilota que hi ha consolidada en la població de torn. Altres, en canvi, es debaten entre l'activitat esporàdica i la deixadesa més manifesta, trinquets a cavall entre la vida i la mort, resistents passius, com a mi m'agrada de dir. I ja després, malauradament, hi ha aquells trinquets invisibles, si de cas els més afectats per la indiferència social. La majoria són de titularitat privada, amb els quals poca cosa es pot fer que no siga adquirir-los amb ajudes públiques i esperar el miracle; alguns altres, en canvi, són propietats municipals i, en conseqüència, es troben en mans

d'alguna corporació política sovint massa ocupada en altres afers i massa despreocupada, tot siga dit de passada, pel que va poder ser el trinet del poble i ja mai més no serà. Així que sí. Aquests últims trinquets són l'objecte principal d'aquesta obra. Són els trinquets trencats. I establir-ne les raons per les quals han caigut en l'abisme, és el motiu pel qual escric aquestes línies que ara venen.

M'endinse, doncs, en un camí que tractarà de dibuixar la història recent d'uns titans històrics i patrimonials que, per estranyes conjugacions d'assimilació cultural, es dilueixen en una infausta modernitat que els subjuga i els condemna al progrés que tot ho amera. Sagunt, Casinos, Alzira, Carcaixent, Almoines, Palma, Oliva, Vilallonga, Algemesí, Alcoi, Rafelcofer, la Vilavella, Villar del Arzobispo, Alginet, l'Olleria, Tavernes de la Valldigna. I no són els únics. No. N'hi ha tants de trinquets trencats en aquest país que, per desgràcia, podrien convertir aquesta obra en un treball sense final. Tants que, per si soles, serien capaços de posar aquest raonament del país davant l'espill del que no es vol veure perquè, ben mirat, els trinquets són el símbol d'una societat desnonada que abraça tradicions i costums alienes i deixa perdre, alhora, allò que la identifica. Cal insistir, doncs, de bell nou en la pregunta inicial que plantejava al principi d'aquesta introducció: què fer amb ells, què fer amb aquests trinquets?

Bo. Al capdavant, la qüestió és que un, de vegades, es planteja si entre tant de frenesí immobiliari, entre tantes raures polítiques de diferent índole i consideració, i entre tantes i tantes propostes de dubtosa honestat, caldria, d'una vegada per totes, posar fil a l'agulla. Hi ha interès? És a dir, els valencians, més aviat els governants valencians, són conscients que hi ha vida més enllà de l'assimilació cultural total i completa? Hi ha algú a l'altra banda d'aquest paper capaç de capgirar la tendència segons la qual tot és vàlid excepte potenciar la identitat col·lectiva d'un país deixat caure com

la fruita madura? En fi. Tampoc és qüestió ara d'autoflagellar-se, tampoc és això, però el que és evident és que quan un passeja per llocs d'altres països, i es barreja amb altres cultures, i fotografia temples, paisatges i edificacions singulars, i sent altres llengües diferents a la seua, i tot això i allò, sovint corre a incorporar tals retalls en la seua memòria personal, o en el seu àlbum fotogràfic, o en les seues xarxes socials. I tot sense reparar en el fet que, per bé que siga bonic i transcendent valorar el que fan els altres, mai serà comparable al fet d'estimar i conservar el que a un li és propi. Els trinquets, sens dubte, són els grans oblidats del patrimoni cultural i popular valencià. Dubte que algú pose en qüestió tal afirmació. Ho dubte.

Quan jo era menudet, mon pare solia animar-me perquè anara al trinet del meu poble, aleshores actiu i relluent. Mai estaré prou agraït d'aquell detall en aparença tan intranscendent, tan mancat de valor per a tants i tants veïns avergonyits de pertànyer a un món, considerat ja, aleshores, subaltern i sense cap tipus d'al·licient. Per a mi, no obstant això, allò fou la clau que, amb el pas dels anys, m'ha permès endinsar-me i analitzar un univers que és el centre neuràlgic de molts dels meus escrits. Allò fou el primer senyal, si més no. I avui em pregunte com ha estat possible. És a dir, com un acte tan simple com el d'esperonar a un fill a contemplar un joc i un espai ancestrals, ha derivat, a posteriori, en un acte d'amor cap a tot un país. Com és possible? Tanmateix, de la resposta, un se n'adona amb el temps, o amb la maduresa, o què en sé jo, amb la formació que acumula en el transcurs de la vida. Trobe, de més a més, que mai s'hauria de menystenir res, per insuls i ridícul que parega en un principi, encara que se li penge l'etiqueta d'innocent. I la veritat és que els trinquets, i per extensió el joc de pilota, no tenen res d'innocent. Ni de bon tros. Una vegada, en aquest sentit, vaig sentir a un jugador aficionat dir el següent: «Qui m'anava a dir a mi que un dia la pilota em faria viatjar i descobrir altres països? Qui

m'anava a dir a mi que el joc que sempre he practicat ací, als carrers del meu poble, tindria algun valor?». Doncs això mateix. Aquell home no havia fet més que colpejar una esfera de badana sense plantejar-se quelcom més profund, perquè allò era l'únic entreteniment que hi havia en el seu entorn més immediat, no un ritual, ni tan sols un acte propi d'un dia festiu, no, sinó una simple extensió del menjador de sa casa. El carrer. Qui li ho havia de dir?

Encete, per fi, aquesta obra perquè sent que els trinquets són una part indestruïble de la identitat del País Valencià, perquè no vull que es perden pel canó de la desmemòria, perquè seria profundament perjudicial que es convertiren en una mena de poble abandonat i perquè trobe que s'han de conservar com un tresor, amb la complicitat i la tendresa dels qui han sentit rebotar la vaqueta en els seus murs i dels qui no volen veure'ls tombats o tancats a pany i forrellat. Perquè necessiten el caliu del poble. Amb l'estima i l'amor que reclamen les joies amb tantes històries ocultes i dignes de conservar.

El trinquet de Sagunt des de la llotja

MARÇ 2022 SAGUNT: L'ELEFANT BLANC

Parlar del trinquet de Sagunt és parlar de la història mateixa de la pilota, tant per a bé com per a mal. Escenari de la més gran partida de tots els temps, aquella entre Genovés i Álvaro l'any 1995, avui és una ombra molt llunyana del que va representar per a tots els aficionats. Tancat. Oblidat. Deixat perdre. Convertit en un exemple d'indiferència i desarrelament que esborrona de tan evident que és. Una pena, sí. Més encara si es té en consideració l'atenció rebuda per part d'unes autoritats competents que, d'un temps ençà, oscil·len entre esperar unes ajudes que mai no arriben –o no se sol·liciten– i deixar-se dur per unes declaracions de ruïna que resulten molt efectives des del punt de vista electoral. Ruïna igual a problema resolt. Un panorama molt poc alentidor, certament. El trinquet, tanmateix, se situa ara en ple centre del poble a conseqüència de l'expansió urbanística dels anys noranta, en una ubicació magnífica, a l'esquerra del riu Palància i enfront de tota la ciutat antiga i monumental que el vigila, un aspecte que sempre li ha donat una oportunitat de supervivència més enllà de les gestes romàntiques que hi va acollir quan estava a ple rendiment. Què es pot fer? Doncs, de moment, s'ha fet de tot. Però poc relacionat amb la pilota i amb el propòsit pel qual va ser construït allà per l'any 1987. Fem-ne un resum, doncs.

La decadència del trinquet de Sagunt comença de manera paral·lela a la retirada del gran Paco Cabanes Pastor, *el Genovés*, l'any 1995. Si bé és cert que continuaren programant-se partides durant els anys successius i que també fou escenari del Campionat Individual de Pilota Valenciana fins l'any 2001, el cas és que progressivament la seua posició com a plaça forta del joc valencià, va decaure sense molta resistència per part dels agents implicats i d'un poble que, tot siga dit de passada, mai no va ser conscient del que suposava tenir una instal·lació tan representativa des del punt de vista simbòlic. Identitat menyspreada. Així que sí, és molt dur de dir-ho, però potser és aquesta circumstància la que mostra ben a les clares el problema de tot plegat: la pilota necessita el poble i, en aquest cas, el poble, això és, Sagunt, mai no va estar a l'altura. I tot malgrat les oportunitats de redreçament que va tenir el seu trinquet entre els anys 2006 i 2009, amb la disputa,